

Leksikaalistuneiden ja kiteytymättömien *-kin*-ilmausten suhteesta suomessa

Suomen kielen liitepartikkeli *-kin* voi liittyä lausumassa niin nominaalisiin aineksiin kuin verbimuotoihin, ja sillä on ylipäättään varsin vähän esiintymisrajoituksia. Niistä merkittävimpiä on sen sopimattomuus sellaiseen finiittiverbiin, joka muodostaa yksin vastauksen vaihtoehtokysymykseen eli jonka tehtävänä on vahvistaa kysymykseen sisältyvän proposition myönteinen polariteetti (ks. Carlson 1993: 81–82), kuten esimerkiksi *Tuletko?* *??Tulenkin* vs. *Tulen* (huomattakoon, että *-kin* partikkelin kielteinen vastine *-kAAAn* jää tässä tarkastelun ulkopuolelle). *-kin*-partikkelia käsittelevissä tutkimuksissa on tapana erottaa toisistaan:

- leksikaalistuneet eli kiteytyneet yhtymät, joissa partikkeli on sanamuodon erottamaton osa (indefiniittiset prosanat kuten *jokin*, *jossakin*, *kukin* jne., adverbit kuten *ainakin*, *etenkin*, *kuitenkin*, *tietenkin* jne.) ja
- leksikaalistumattomat eli tilapäiset yhtymät, joissa liitepartikkeli on kantasanaansa kuulumaton ja siitä semanttisesti erillinen aines.

-kin-partikkelin merkityksen tutkimus on keskittynyt sen leksikaalistumattomiin käyttöihin. Se on luokiteltu fokuspartikkeliksi, jonka tehtävänä on Vilkunan (1984: 393) sanoin ilmaista, että ”fokukseni ei ole tässä tehtävässä ainoa”. Liitepartikkelin synonyymeina voivat toimia itsenäiset partikkelit *myös* ja *jopa*. Silloin kun *-kin*-partikkelin vaikutusalueella on kokonainen propositio, se voi osoittaa, että mainittu asiointila havainnollistaa jotakin yleisempää asiointilaa (merkitysparafrasiksi käy tällöin *esimerkiksi*). *-kin*-partikkelin lausumaan tuomia diskursiivisia sävyjä on kuvailtu myös sellaisin käsittein kuten odotuksenmukaisuus, ilmauksen tehostaminen, muistuttaminen, odotuksenvastaisuus, yllättävyys, myötätunnon osoittaminen jne. (ks. esim. Vilppula 1995).

Tämän esitelmän lähtökohtana on kaksi hypoteesia: 1) *-kin*-partikkelin lausumaan tuomat tulkinnat syntyvät tuloksina diskursiivisista operaatioista, joilla merkityksiä konstruoidaan lausumissa. Käsitellen *-kin*-partikkelia näin tietynlaisten operaatioiden merkitsimenä enkä aineksena, jolla olisi parafrasien avulla muotoiltavissa oleva semanttinen sisältö. 2) On olemassa yhteisiä tekijöitä, joille perustuu *-kin*-partikkelin funktio sekä leksikaalistuneissa yhtymissä että tilapäisissä, diskurssissa syntyneissä ilmauksissa.

Aineiston tarkastelu rajoittuu nominaalisiin ilmauksiin. Tavoitteena on ensinnäkin selvittää, millaisiin merkityksen konstruointiin operaatioihin käytetään *-kin*-partikkelin sisältäviä prosanoja (*jokin*, *kukin*, *kumpikin*, (*milloin*) *mikin*). Analyysissa esiin tulevia ilmiöitä ovat rektiopaikan paradigma (Blanche-Benveniste ym. 1990: 19), ”parcours” (Culioli 1990: 164) eli paradigman selaus, distributiivisuus ja korrelaatiot. Toiseksi pyrin osoittamaan, että prosanoilla ilmaistujen operaatioiden avulla voi kuvata myös *-kin*-partikkelin leksikaalistumattomia käyttäjiä, joissa se liittyy leksikaalisesti spesifioituun tai referentiaalisesti määräiseen ilmaukseen (*hevonen-kin*, *minä-kin*).

Lähteitä

- Blanche-Benveniste Claire, Bilger Mireille, Rouget Christine, Van den Eynde Karel 1990: *Le français parlé. Études grammaticales*. Paris: CNRS.
- Carlson, Lauri 1993: Dialog Games with Finnish Clitics. – S. Shore & M. Vilkuna (toim.), *SKY 1993. Yearbook of the Linguistic Association of Finland*, s. 73–96. Helsinki: SKY.
- Culioli, Antoine 1990: *Pour une linguistique de l'énonciation. Opérations et représentations*, Tome. I. Paris: Ophrys.
- Vilkuna, Maria 1984: Voiko *kin*-partikkelia ymmärtää? – *Virittäjä* 88, s. 393–408.
- Vilppula, Matti 1995: Monimielinen *kin*. – *Kielikello* 1, s. 18–20.